

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 1 (324) БЕРЕЗЕНЬ

2019

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 1 (324) березень 2019

Частина II

Засновано в лютому 1997 року
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 29 березня 2019 року)

Виходить чотири рази на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –
доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**
Заступник головного редактора –
доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**
Випускаючі редактори –
доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.**,
доктор історичних наук, професор **Набока О. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Шехавцова С. О.**

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

Головний редактор –
Караман О. Л., доктор педагогічних наук, професор
Відповідальний секретар –
Юрків Я. І., кандидат педагогічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:
доктор педагогічних наук, доцент **Бабіч В. І.**,
доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.**,
доктор педагогічних наук (Республіка Польща) **Лукашевіч-Велеба Й.**,
кандидат педагогічних наук, доцент (Республіка Білорусь) **Іванчикова С. Б.**,
доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.**,
доктор педагогічних наук, професор **Прошкін В. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**,
доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.**

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Редакція «Вісника» приймає статті обсягом 5 – 7 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) – 3,8 см, верхній колонтитул – 1,25 см, нижній – 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (****), 2014.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками. Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний).

Через рядок від УДК в лівому верхньому кутку вказуються прізвище, ім'я по-батькові автора (повністю, шрифт жирний). На наступному рядку – учений ступінь, звання, посада, місце роботи; e-mail; ORCID ID (персональний код, який необхідно отримати, заповнивши анкету за посиланням: <https://orcid.org/register>).

Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); визначення методики дослідження (сукупність методів дослідження, їх основний зміст, характеристики і показники, які вони фіксують, та одиниці вимірювання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стисло представлєні в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела в тексті оформлюються таким чином: у круглих дужках зазначається прізвище автора, та рік видання роботи (наприклад, Шумська, 2010). Якщо потрібно посплатися на декілька джерел, варто переплувати їх через крапку з комою (наприклад, Афанасьєва, 2016; Богданова & Саннікова, 2015; Моєє, 2006). Якщо використовуються цитати, статистика тощо, то слід вказати номер сторінки посилання (Афанасьєва, 2016, с. 46; Влієт, 2012, р. 24).

Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після заголовку „Список використаної літератури” (без двокрапки) у порядку цитування й оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Для коректного індексування публікацій наукометричними системами після «Списку використаної літератури» необхідно навести References. Посилання в References мають бути оформлені латинською; для кирилических цитувань слід транслітерувати імена авторів та назви видань; останні також слід навести в англійському перекладі в [ ] з зазначенням мови оригіналу в дужках, наприклад, [in Russian], [in Ukrainian]. Назви періодичних видань слід наводити відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. В елементах опису не можна заміняти латинські літери на кирилическі. Цитування в References мають бути оформлені за стандартом APA.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 1600-1800 знаків (українською, російською та англійською мовами) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3-5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по-батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу (повністю), домашня адреса; e-mail та номери телефонів (службовий, домашній, мобільний) трьома мовами (українською, російською та англійською).

УДК 376.036.16:574.3:001.291(045)

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-1(324)-2-321-328

Проскурняк Олена Ігорівна,

доктор психологічних наук, завідувач кафедри корекційної освіти та спеціальної психології КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

ponolena.2008@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8909-3834>

ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

Напрямок екологічного виховання, формування екологічної культури учнів з порушеннями інтелекту відбувається з низькою особливостей, які зумовлені розвитком їх психічних функцій. Науковість, логічність і послідовність у розв'язанні питань екологічного виховання дітей з порушеннями інтелекту передбачає закладання його підвалин з молодшого шкільного віку, у якій початкові класи спеціальної школи виступають першою обов'язковою та системною інституцією, де завдання розв'язуються педагогами-дефектологами з урахуванням наукових, методичних та технологічних здобутків. Для цього мають бути залучені всі складові освітнього процесу: навчання, розвиток і виховання. Виховання володіє особливим потенціалом для становлення особистості дитини з порушеннями інтелектуального розвитку, оскільки реалізується не лише в рамках регламентованих занять, а розширює спектр позаурочної та позашкільної виховної роботи у всьому різноманітті її організаційних форм, методів, технологій, засобів. Учень молодших класів знаходиться у тому віковому періоді, коли для дитини питання взаємодії з природою є важливими, необхідними, цікавими і значущими. Власне крізь призму цієї взаємодії відбувається процес гармонійного становлення особистості – її успішного розвитку, навчання, виховання й соціалізації. У сучасній педагогічній науці зазначені проблеми сформували окремий напрямок – екологічне виховання, метою якого є формування екологічної культури.

І. Дмитрієва, В. Синьов, Є. Синьова, Я. Співак, М. Шермет, Д. Шульженко, Л. Фомічова та ін. приділяли певну увагу різним аспектам виховання (морального, розумового, естетичного), однак бракує системних досліджень стосовно екологічного виховання учнів молодших класів спеціальної школи. Проблемі виховання любові до природи у дітей з вадами розумового розвитку надавали особливого значення І. Бгажнокова, В. Воронкова, О. Граборов, Г. Дульнев, І. Єременко, М. Кот, Т. Лифанова, Н. Морозова, Л. Одинченко,

В. Синьов, Т. Пороцька, В. Постовська, Л. Стожок, Я. Співак, Е. Якубовська та ін. Автори свідчать про необхідність спеціально спрямованого педагогічного керівництва формуванням та розвитком екологічно вихованої особистості, особливо на уроках природознавчого циклу. Проте у корекційній психопедагогіці недостатньо розкрито особливості формування в учнів допоміжної школи структурних компонентів екологічної культури в їх взаємній єдності, специфіку та особливості свідомого бачення школярами природоохоронної діяльності й систему корекційно-виховної роботи цього напрямку у взаємодії урочної та позаурочної роботи, взаємодії сім'ї та школи тощо.

Метою статті є дослідження стану сформованості екологічної культури учнів молодших класів з порушеннями інтелекту у позакласній виховній роботі.

У формуванні екологічної культури учнів з порушеннями інтелекту спиралися на культурологічний підхід в екологічній освіті молодших школярів як загальний метод пізнання передбачає орієнтацію усіх компонентів його змісту на культуру і культурний саморозвиток. При реалізації культурологічного підходу в системі екологічного виховання молодших школярів формується загальна культура і виховується дбайливе ставлення до природи. Реалізація культурологічного принципу в екологічній освіті і вихованні молодших школярів дозволяє розвивати різноманітні пізнавальні інтереси, прививати екологічну культуру і позитивне ставлення дітей до природи.

Розробляючи інструментарій вимірювання в галузі досліджуваної проблеми, ми враховували, що підґрунтям процесу формування елементів екологічної культури особистості учня молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту є його адекватне та усвідомлене ставлення до природи, яке створює водночас як володіння екологічною інформацією що є основою екологічного мислення, так і здатність до практичної природоохоронної діяльності. Відповідно до положень спеціальної педагогіки і психології про єдність сфери знань, почуттів і практичної діяльності було визначено 4 групи критеріїв (Миронова С., 2008): потребово-мотиваційний; когнітивний; аксіологічний; поведінковий. Зазначені критерії взаємопов'язані, мають прогностичний характер і передбачають послідовність та якісну зміну екологічного ставлення учнів до природи. За даними критеріями виділено рівні сформованості основ екологічної культури учнів 3 – 4-х класів: достатній, середній, низький, деструктивний. Варіантами оцінювання сформованості компонентів екологічної культури в ході експерименту застосовувалися адаптовані методики, розроблені І. Гребенніковою, С. Дерябо, С. Ніколаєвою, І. Цветковою, С. Шебановою та В. Ясвіним. Діагностичний комплекс включав бесіду з учнями; діагностичні завдання; методику виявлення морально-екологічної позиції особистості; спостереження за учнями на уроках природознавства та в позаурочний час. У експерименті брали участь учні 4-х та 3-х класів спеціальних

шкіл № 2,3 м. Харкова.

Грунтуючись на дослідженнях Миронової, Я. Співак (2013) були визначені критерії та показники сформованості екологічної поведінки: потребово-мотиваційний (наявність інтересу до об'єктів природи, потреба спілкування з природою, наявність потреби виражати свої сили в практичній природоохоронній діяльності та її характер (ступінь усвідомленості, активності та ініціативності); когнітивний (наявність системи уявлень, які відображають суттєві взаємозв'язки між людиною та довкіллям, якість нормативних знань про природні об'єкти та явища, наявність вміння встановлювати взаємозв'язки між ними, володіння прийомами розумової діяльності в процесі спілкування з природними об'єктами та явищами, характер суджень про основні екологічні категорії; аксеологічний (наявність чутливості, переживання (співпереживання) у процесі взаємодії з природними явищами та об'єктами (бажання милуватися природою, бажання допомогти тим, хто знаходиться у небезпеці тощо), характер мотивування емоційно-особистісного ставлення, емоційна забарвленість власних переживань, здатність оцінити власні та чужі вчинки по відношенню до природних об'єктів); поведінковий (відповідність поведінки учня в природі засвоєним екологічним нормам та правилам).

Аналіз отриманих даних показав, що розумово відсталі учні прагнуть до спілкування з природою, проте напрями діяльності та занять у природі проявляються по-різному. Значна частина школярів використовує природне середовище для гри (29,9%), 20,8% учнів полюбляють безцільно гуляти, щоб розслабитись, 23,4% – відпочити. 8% дітей, не замислюючись, здійснює природонебезпечні дії – розпалює вогнище, зриває квіти (6,5%). І лише 1,6% школярів свідомо ставляться до природи як до джерела задоволення естетичних потреб, насолоджуючись нею. Для більшості учнів з порушеннями інтелекту характерні неповні, фрагментарні екологічні уявлення; невміння порівнювати об'єкти та явища природи, виділяти суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; виявляється використання «мовленневих шаблонів»; неувага у процесі взаємодії з довкіллям; невідповідність засвоєних екологічних правил реальним вчинкам тощо.

Самостійно отриманий досвід спілкування з оточуючим середовищем у значній мірі має негативний характер й не може слугувати підґрунтям для природоохоронного виховання. З'ясувалось, що більшість учнів з порушеннями інтелекту (85,5%) знає про те, що не всі побутові відходи перегнивають у природних умовах, проте не знають, які саме. Відповіді на запитання про подальшу долю побутових відходів, які залишаються після прогулянки у природу, виявили таке: забирають відходи з собою, щоб викинути на смітник 15% дітей, залишають їх на місці відпочинку – 85%.

Грунтуючись на критеріях та визначених показниках було охарактеризовано рівні сформованості екологічної культури учнів з

інтелектуальними порушеннями: достатній, середній, низький, деструктивний. Достатній: на цьому рівні учень, оволодівши основами екологічних знань, усвідомлює необхідність і важливість природоохоронної діяльності; критично оцінює власні дії та дії ровесників, намагаючись не допускати проявів природонебезпечної поведінки з боку будь-кого іншого.

Середній: учень частково володіє основами екологічних знань, але не усвідомлює важливості їх застосування у повсякденному житті; бере участь у природоохоронній діяльності, найчастіше, за проханням старших, не завжди адекватно усвідомлюючи її необхідність; може критично оцінювати поведінку товаришів, але не завжди – власну поведінку.

Низький: байдужість, або слабо виражене позитивне ставлення до природи; практично відсутня потреба в спілкуванні з нею; позбавлення потреби виражати свої сили в практичній природоохоронній діяльності навіть під безпосереднім керівництвом учителя; хаотичність, непослідовність суджень про природні об'єкти та явища, учень практично не усвідомлює необхідності природоохоронної поведінки, нейтрально ставиться до природонебезпечної поведінки інших та підтримує таку поведінку ровесників.

Деструктивний: поруч із несформованістю більшості показників учень виявляє жорстокість та агресію до довкілля. Зафіксовано, що для розумово відсталих молодших школярів характерні низький та деструктивний рівні сформованості екологічної культури.

Узагальнені результати сформованості компонентів екологічної культури в розумово відсталих учнів 3-х та 4-х класів (зі статистичним обрахуванням за критерієм Ст'юдента для оцінки достовірності відмінностей між відсотковими частками вибірок) представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Стан сформованості екологічної культури
в розумово відсталих учнів (%)**

Рівень сформованості екологічної культури	Показники відсоткової представленості учнів		
	3 кл.	4 кл.	
Достатній	6,2	12,5	0,28
Середній	18,8	33,5	0,64
Низький	36,4	37,0	0,26
Деструктивний	38,6	17,0	0,38

Примітка: * - $p \leq 0,05$; ** - $p \leq 0,01$; *** - $p \leq 0,001$.

Отже, у розумово відсталих підлітків виявлена певна позитивна вікова динаміка сформованості елементів екологічної культури, але виражена вона слабо, що пов'язано, по-перше, з відсутністю системного

підходу до розв'язання завдань екологічного виховання, і по-друге, з недостатньою ефективністю педагогічного керівництва цим процесом. Корекційні резерви екологічного виховання використовуються лише частково, через що розвиток компонентів екологічної культури відбувається неповною мірою. Через це існуючі форми залучення розумово відсталих підлітків до освоєння основних екологічних категорій потребують змістового оновлення.

Теоретичний аналіз засвідчив, що екологічна культура є складним утворенням, для дослідження якої немає універсальної методики, тому під час дослідження застосований комплекс спеціальних діагностичних методів, за допомогою яких послідовно вимірювались окремі компоненти досліджуваної якості

З метою виявлення рівня екологічних знань, екологічних мотивів, готовності до екологічно доцільних дій і вчинків у дослідженні використовувався метод опитування, який ми розглядали як засіб збору первинного матеріалу, що підлягає перевірці за допомогою інших методів. Опитування відбувалось в усній формі (інтерв'ю). Такий підхід обумовлений особливостями цієї вікової категорії.

Аналіз відповідей учнів на запитання першого блоку усного опитування засвідчив, що, розкриваючи сутність поняття «природа», більшість учнів зауважили, що це те, що навколо (18,2%); сприймають природу як єдність живої (рослини та тварини) та компонентів неживої природи – 25,8% опитаних; усвідомлюють людину часткою живої природи – 9,8%; 11,7% учнів не змогли відповісти на це запитання. Наведені факти свідчать про те, що необхідно приділяти більше уваги з'ясуванню ролі людини в житті природи, значення живої та неживої природи в житті людини.

Проблему охорони природи учні розуміють переважно як охорону тварин і рослин (40,6%), боротьбу зі сміттям (36,4%), охорону природних об'єктів від вогню (23%). Необхідність охороняти неживу природу відзначають лише 3,2% учнів, 9,6% опитаних дали абстрактну відповідь: «охороняти природу означає любити», не пояснивши її більш докладно.

Відповіді щодо впливу людини на природу розподілилися переважно на дві групи: 38,9% учнів вважають, що людина впливає на природу лише позитивно («висаджує квіти, дерева», «розвішує годівниці», «годує пташок», «утримує домашніх тварин»); 39,3% наголошують на негативному впливі людини («рвуть квіти», «ламають гілки дерев», «залишають сміття», «руйнують пташині гнізда»). Учні початкових класів недостатньо обізнані щодо того, як саме дитина може оберігати природу, переважно давали такі відповіді: «я не знаю, що може зробити дитина, бо вона ще замала» (50,2%). 26,1% учнів дали відповіді, які пов'язані з охороною живої природи: «не ламати гілки дерев», «не ображати тварин»; 14,4% знають, що дитина може стежити за станом повітря, класної кімнати, власної оселі («не смітити», «не залишати сміття після відпочинку»); 9,3% учнів у відповідях зазначили дії,

спрямовані на охорону, економію і примноження природи («поливати квіти», «висаджувати рослини», «економити папір»).

Наведені дані засвідчують, що учням молодших класів спеціальних шкіл класів бракує знань як про сутність і компоненти природи, так і про її значення в житті людини. Учні недостатньо усвідомлюють руйнівний характер життєдіяльності людини щодо природи, свою роль у збереженні природи. Негативний факт убачаємо також у тому, що значна кількість дітей не змогла дати жодної відповіді на поставлені запитання.

Як доводить аналіз ситуацій, в учнів початкових класів переважають екологічно ситуативний і прагматичний рівні поведінки в природі.

Таким чином, результати експерименту засвідчили, що переважна більшість учнів початкових класів спеціальної школи мають екологічно ситуативний і прагматичний рівні сформованості екологічної поведінки, а група з екологічно недоцільним за чисельністю майже вдвічі перевищує групу з екологічно доцільним, і це має привернути пильну увагу як відповідних фахівців, так і громадськості.

Отже, результати визначення стану сформованості екологічної засвідчують, що існує нагальна потреба визначення педагогічних умов, які сприяли б подоланню наявних недоліків, корегування змісту, форм і методів взаємодії школи і сім'ї, спрямованої на формування екологічно доцільної поведінки учнів початкових класів, що й є перспективою подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: навч. посібн. Кам'янець-Подільський держаний університет, 2008. 204 с. **2. Співак Я.О.** Історичні витoki екологічного виховання розумово відсталих учнів на уроках природознавства. Мат-ли I Міжнародн. наук.-практ. конф. студентів та молодих учених [Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців], (Суми, 25–26 квітня 2013 рік.). Суми, 2013. С. 324–332.

References

1. Mironova, S. P. (2008). Oligofrenopedagogika. Kompaktnij navchal'nij kurs: navchal'nij posibnik. [Oligophrenopedagogic. Compact training course] Kam'janec'-Podil'skij derzhaniy universitet. [in Ukrainian]. **2. Spivak, Ja.O.** (2013). Istorichni vitoki ekologichnogo vihovannja rozumovo vidstalih uchniv na urokah prirodoznavstva. [Historical origins of ecological education of mentally retarded pupils at natural science lessons.]. *Mat-li I Mizhnarodn. nauk.-prakt. konf. studentiv ta molodih uchenih* [Korekcijna ta inkljuzivna osvita ochima molodih naukovciv], (Sumi, 25-26 kvitnja 2013 rik.). 324–332. Sumi. [in Ukrainian].

Проскурняк О. І. Визначення стану сформованості екологічної культури в учнів молодших класів з порушеннями інтелекту

Розглянуто критерії і показники сформованості екологічної культури в учнів молодших класів з порушеннями інтелекту. Зокрема, проаналізовані такі критерії та показники екологічної культури: потребово-мотиваційний; когнітивний; аксеологічний; поведінковий. Відповідно до визначених критеріїв дібрані діагностичні методики, які допомогли зафіксувати стан сформованості екологічної культури у дітей досліджуваної групи. Охарактеризовані ступені сформованості екологічної культури учнів молодших класів з порушеннями інтелекту: високий, середній, низький, деструктивний. Доведено, що у дітей з порушеннями інтелекту переважають низький та деструктивний рівні. Зазначено, що результати визначення стану сформованості екологічної засвідчують, що існує нагальна потреба визначення педагогічних умов, які сприяли б подоланню наявних недоліків, корегування змісту, форм і методів взаємодії школи і сім'ї, спрямованої на формування екологічно доцільної поведінки учнів початкових класів, що й є перспективою подальшого дослідження.

Ключові слова: екологічна культура, порушення інтелекту, учні молодших класів.

Проскурняк О. И. Изучение состояния сформированности экологической культуры у учащихся младших классов с нарушениями интеллекта

Рассмотрены критерии и показатели сформированности экологической культуры у учащихся младших классов с нарушениями интеллекта. Проанализированы такие критерии и показатели экологической культуры, как потребностно-мотивационный, когнитивный, аксеологический, поведенческий. В соответствии с выделенными критериями были подобраны диагностические методики, которые помогли зафиксировать состояние сформированности экологической культуры у детей исследуемой группы. Охарактеризованы степени сформированности экологической культуры у таких детей: достаточный, средний, низкий, деструктивный. Доказано, что у детей с нарушениями интеллекта преобладают низкий и деструктивный уровни, что доказывает необходимость создания определенных педагогических условий, которые будут способствовать преодолению выявленных недостатков, коррекция форм и методов взаимодействия школы и семьи, направленная на формирование целесообразного экологического поведения учащихся младших классов, что и выделено как перспектива дальнейшего исследования.

Ключевые слова: экологическая культура, нарушения интеллекта, ученики младших классов.

Proskurniak O. Determination of the State of Ecological Culture Formation in Primary School Students with Intellectual Disorders

Criteria and indicators of the ecological culture formation in primary school students with intellectual disorders are considered. In particular, the following criteria and indicators of ecological culture are analyzed: demand-motivation (the presence of interest in objects of nature); cognitive (possession of mental activity methods in the process of communicating with natural objects and phenomena, the nature of judgments with regard to the main ecological categories); axiological (presence of experiencing (empathy) in the process of interaction with natural phenomena); behavioral (conformity of the student's behavior in nature with the assimilated ecological norms and rules). The diagnostic methods were selected according to certain criteria, which enabled to establish the state of ecological culture formation in children of the group studied. The degrees of ecological culture formation in primary school students with intellectual disorders are specified: high, medium, low, destructive. It is proved that low and destructive levels prevail in children with intellectual disorders. It is noted that the results of the determination of the state of ecological culture formation indicate that there is an urgent need to determine the pedagogical conditions that are conducive to overcome the existing shortcomings, as well as correct the content, forms and methods of interaction between school and families, and aimed at forming an environmentally appropriate behavior of primary school students, which is expected to be the prospect of further research.

Key words: ecological culture, intellectual disorders, primary school students.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.